Անկից զատ՝ այդ պետութեան վարչական բաժանումները տեղական ցեղային պայմաններու հիման վրայ հաստատելով, պիտի ապահովուէր այդ քրիստոնեայ ազգաբնակչութեանց որ այնքան ծանրօրէն վնասուած են՝ տանելի կեանք մը եւ այդպէսով պիտի պատրաստուէր լիակատար անկախութիւնն այդ պետութեան :

×

ՎԵՆԻԶԵԼՈՍԻ ՃԱՌԸ
ԻՐԵՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ 1919ԻՆ ՏՐՈՒԱԾ ՃԱՇԿԵՐՈՅԹԻՆ

Պարոն Նախագահ,

Չեմ գիտեր ինչպէս ձեզի արտայայտեմ իմ երախտագիտութիւնս այն սիրուն խօսքերուն համար զոր քիչ առաջ արտասանեցիք իմ անձիս եւ իմ երկրիս մասին : Մեր երկու ազգերուն նոյն ծագումն ունենալը սիրելի Պ. Ահարոնեանին մէկ գիւտն է թերեւս. կը մտածեմ որ ատիկա աւանդավէպ՞ մը չըլլայ լոկ, բայց նոյն իսկ եթէ ատիկա ճիշդ չէ, եթէ պարզ աւանդավէպ մըն է, ինչ որ ես կրնամ ըսել ձեզի, այն է որ՝ եթէ շատ յոյն արիւն չկայ հայ արիւնին մէջ, ընդհակառակն շատ հայ արիւն կայ կրետական արիւնին մէջ :

Այս ձեզի ըսածս պատմական իրողութիւն մըն է. Փոկաս կայսեր ձեռքով Կրետէն վերգրաւուելէն յետոյ, նկատուեցաւ որ կրետացի տարրը հոն այնքան նուազած էր (1), որ Պոլսոյ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ կայսրութեան ամէն մասերէն եկած բազմաթիւ գաղութներով այդ տարրը զօրացնել : Անոնց մէջ, կղզիին ազգաբնակչութիւնն ստուարացնելու համար եկած ամենէն բազմաթիւ գաղութները՝ Հայ գաղութներն էին. այս մանրամասնին մասին կուգան մէկէ աւելի գիւղերու անունները որ ըսածս կը հաստատեն. անոնք են Արմենի, որ դար մը առաջ տեղի ունեցած մեծ յեղափոխութեան ապստամբական կառավարութեան կեդրոնատեղին է եղած, Արմենօ, Արմենօխորոս, Արմենօխորիա : Թերեւս կան այսպիսի ուրիշ անուններ ալ որ այս պահուս միտքս չեն գար, բայց ամէնքն ալ կը ձգտին ապացուցանել թէ կրետական արիւնին մէջ հայ արիւն կայ :

Չեմ ուզեր ըսել թէ իմ արիւնիս մէջ այդ հայ արիւնին ներկայութիւնն է որ զիս այնքան ջերմագին բարեկամ մը դարձուցած է հայ ցեղին. ատոր պատճառը՝ ոչ միայն մեր միասին կրած նեղութիւններն ու դժբաղդութիւններն են Թրքական տիրապետութեան տակ, այլ ճշգրիտ ըմբռնումը այն հասարակաց շահերուն զոր ունինք հետապնդելու : Մեր երկու ազգերը անցեալին մէջ՝ (բիւզանդեան) Կայսրութեան շրջանին՝ գործակցած ըլլալով, ինչպէս որ քիչ առաջ ըսաւ Պարոն Նախագահը, մեր երկրին մէջ շատ մը հայ կայսրեր եւ զօրավարներ գոյութիւն ունեցած են : Ես այն որոշ տեսութիւնն ունիմ թէ մեր երկու ազգերը հասարակաց, գոնէ զուգահեռական, առաքելութիւն մը ունին կատարելիք. ատոր համար է որ երբեք առիթ չեմ փախցուցած ամենէն բացորոշ կերպով յայտնելու այն խորին համակրութիւնը զոր ունիմ հայ ազգին համար եւ փափաքը աշխատակցելու՝ այն շատ համեստ միջոցներով զոր կրնամ տրամադրել՝ որպէսզի հայ ազգին ցանկութիւններն իրականացած տեսնենք, եւ կը յուսամ որ հաշտութեան դաշնագիրը զոր պիտի ստորագրենք ի մօտոյ, պիտի կնքէ Հայաստանի անկախութեան եւ յոյն ժողովուրդի ազատագրման հետ, այն դաշնակցութիւնը որ ինծի առաջարկուեցաւ (դո՞ւք էիք, Պօղոս Նուպա՛ր, որ նախ զայն ինծի առաջարկեցիք, թէ ես) եւ զոր յօժարակամ կ'ընդունիմ :

Կը բարձրացնեմ բաժակս Հայաստանի բարգաւաճման եւ մեր սերտ համերաշխութեանն ու գործակցութեանը Արեւելքի մէջ :

(1) Այսինքն կիսուէր յոյն քրիստոնեայ տարրը : Ծ. Խ.

digitised by A.R.A.R.@